

Franz von Liszt.

F. d. 2. Marts 1851, død d. 21. Juni 1919.

Af Carl Torp.*)

Med Franz von Liszt hos den moderne Strafferetsvidenskab mistet en af sine betydeligste, men ogsaa en af sine mest omstridte Skikkelser. Beundret for sine Evner og højt skattet af alle dem, der ligesom han og ofte under stærk Paavirkning af ham søgte at bringe Strafferetsvidenskaben ind paa nye Baner, var han paa den anden Side i mange Aar fra en Del af den saakaldte klassiske Strafferetsvidenskabs Tilhængere, Wach, Binding, Birkmeier m. fl., Genstand for en sand Forfølgelse. Man vilde helst frakende ham enhver Betydning som Videnskabsmand og stemple ham som en Strafferettens Fordærver og Ødelægger²⁾, en Slags moderne Antichrist, som

¹⁾ Da nærværende er skrevet under et Landophold uden Adgang til noget litterært Hjælpemiddel, har jeg maattet give Afkald paa enhver Meddelelse af personallistoriske Data saa vel som en nærmere Redegørelse for v. Liszts litterære Arbejder. En supplerende Redegørelse angaaende disse Forhold vil fremkomme i næste Hæfte fra Professor Frantz Dahls Haand.

²⁾ Særlig voldsomt kom denne Betragtning til Orde i Birkmeiers Skrift: »Was lässt von Liszt vom Strafrecht übrig?« Jfr. mod dette min Afhandling: Birkmeier ctr. von Liszt i T. f. Retsvidensk. 1907. S. 15 ff.

burde udryddes med Ild og Sværd. Denne ganske blinde og uforstaaende Fordømmelse fra de mest yderliggaaende Repræsentanter for en Retning, der i alt Fald for Tiden er stærkt paa Retur, skadede dog sikkert ikke von Liszt synderligt mellem Kolleger. Det er i alt Fald en Kendsgerning, at han stadig og ikke mindst i de senere Aar samarbejdede ivrigt og venskabeligt med mange Strafferetslærere og andre Kriminalister, der ingenlunde var Tilhængere af den Retning, som han selv tilhørte. Den er saa meget mærkeligere, som v. Liszt ingenlunde selv optraadte personligt udæskende eller fordømmende overfor sine videnskabelige Modstandere og end ikke paa det rent saglige Omraade stillede sig stejlt eller afvisende overfor afvigende Meninger. Den, der har fulgt hans Deltagelse i Diskussionen baade om de store Principspørgsmaal og om den mere konkrete Udformning af strafferetlige Reformforslag, kunde ikke undgaa at bemærke, at han — om han end til at begynde med formulerede sit Standpunkt skarpt og bestemt — i høj Grad — jeg skulde snarest mene i noget for høj Grad — var en Kompromissets Mand, tilbøjelig til hellere at tage en mindre Vinding, naar han kunde faa Modstanderne med, end at sætte alt ind paa at føre sin egen inderste Overbevisning igennem. Ganske særlig under Arbejdet for Forberedelsen af en ny tysk Straffelovskodifikation blev han ikke træt af at gentage, at herved Striden mellem Strafferetsskolerne burde hvile og alt Arbejde koncentreret paa at naa saadanne Reforme, hvorom de forskellige Retninger kunde mødes i Enighed. Og praktisk fik dette Udtryk i det Lovforslag, det saakaldte »Gegenentwurf«, ved hvis Udarbejdelse han samvirkede ogsaa med Mænd, der nærmest tilhørte den konservative Retning indenfor Strafferetsvidenskaben.

v. Liszt var utvivlsomt en ganske fremragende Lærer. Derom vidnede en selv efter tyske Forhold overordentlig Tilstrømning til hans Forelæsninger; og hans Lehrbuch des deutschen Strafrechts, der i de senere Aar næsten

aaerlig kom i nyt Oplag (ialt 22), var sikkert langt den mest benyttede Lærebog i Strafferet¹⁾. Og hans Lærertrang og Lærervirksomhed indskrænkede sig ikke blot til Studenterne. Ved det af ham i Marburg oprettede kriminalistiske Seminarium, der fulgte ham til Halle og senere til Berlin, arbejdede til Stadighed under hans Vejledning en betydelig Kreds af yngre Videnskabsmænd, tyske og fremmede, hvorom talrige derfra udsendte Afhandlinger bærer Vidnesbyrd. — Hans videnskabelige Produktion var ikke særlig omfangsrig. Større Monografier af dogmatisk eller historisk Art, hvori de betydeligere Repræsentanter for den ældre Retning indenfor tysk Strafferetsvidenskab plejede at excellere, laa det sikkert ganske udenfor hans Lyst og Interesse at skrive. Han var overhovedet ikke af Natur Dogmatiker, men langt mere Propagator — om man vil Agitator — for nye Ideer, nye Opgaver for Strafferetsvidenskab, særlig Studiet af Forbrydelsens Aarsager og Midlerne til dens Bekæmpelse; og han førtes naturligt dergennem ind paa Beskæftigelsen med den rent praktiske Opgave, en Reformering af den gældende Strafferet i Overensstemmelse med disse nyere Synspunkter. At han dog ikke undervurderede den historiske og dogmatiske Retsvidenskabs Betydning, derom vidner tydeligt hans Lærebog i Strafferetten. Et Standardværk som dette kan ikke skrives uden et endogsaa meget dybtgaaende Studium af den herhenhørende historiske og dogmatiske Litteratur. Derom vidner ikke blot den omfattende og skønsomt valgte Litteraturangivelse og den korte, men højst instruktive historiske Oversigt, hvormed Behandlingen af hvert enkelt Emne indledes, men ogsaa hans egne Besvarelser af de foreliggende Spørgsmaal. I en, særlig i tysk Retsvidenskab, sjælden knap og koncis Form fremsætter og begrunder han den Løsning, han anser for den rette,

¹⁾ Ogsaa hans Folkeret anvendtes i og udenfor Tyskland i meget stort Omfang som Lærebog.

uden vidtløftig Argumentation og Opgør med andres Standpunkter, men stadig under passende Henvisning til vigtigere afvigende Meninger. Saaledes som det teoretiske Retsstudium er anlagt ved tyske Universiteter, maa den sikkert betegnes som en ideal Lærebog, der netop ved de angivne Egenskaber fortjener den store Udbredelse, den har vundet. — v. Liszts øvrige strafretlige¹⁾ Produktion bestaar navnlig i Tidsskriftsartikler, ofte af ret betydeligt Omfang. De findes for største Delen samlet udgivne i to statelige Bind under Tittlen »Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge«. Man finder i disse Afhandlinger, af hvilke særlig skal fremhæves: »Zweckgedanken im Strafrecht« og »Kriminalpolitische Aufgaben«, fuld Oplysning om v. Liszts Stilling til næsten alle de Spørgsmaal, som den moderne strafferetlige Diskussion har sat paa Dagsordenen; og man finder ham her ofte som Forkæmper for Ideer, som nu er Allemands Eje og for en stor Del praktisk gennemførte. — I denne Forbindelse maa endnu nævnes hans Medvirken ved Udgivelsen af det store Forarbejde til den tyske Strafferetsreform: »Vergleichende Darstellung des deutschen und ausländischen Strafrechts«, hvor han særlig behandlede Afsnittet om Angreb paa Liv og Legeme, samt hans Virksomhed som Redaktør af det højt ansete »Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft« og af en samlet Fremstilling af de gældende — tyske og fremmede — Straffelove.

I Sammenhæng med v. Liszts litterære Produktion maa ogsaa nævnes den Indsats i Behandlingen af en Række vigtige strafferetlige Spørgsmaal, som han ydede gennem sin Deltagelse i Diskussionen paa talrige Møder — ganske særlig Møderne i den internationale Kriminalistforening²⁾. Denne, som stiftedes den 31. December 1888 af

¹⁾ Hans Arbejder paa andre Omraader maa jeg her se bort fra.

²⁾ Jfr. om denne Forenings Virksomhed min Afhandling i Nordisk Tidsskrift for Strafferet. 1913. S. 113 ff.

Franz von Liszt, Ad. Prins og G. A. van Hamel, og til hvilken Ideen vistnok først udgik fra v. Liszt, var i ganske særlig Grad dennes Hjertebarn. Dens Fremgang og dens Arbejde viede han en glødende og aldrig svigtende Interesse. Intet Spørgsmaal blev der bragt paa Bane, uden at han med Varme, næsten Lidenskab tog Del i Diskussionen; og meget ofte var det netop ham, der gav Stødet til Behandlingen af nye Spørgsmaal. Til Virksomheden som Medleder af en Forening som denne var v. Liszt netop som skabt. Hans livlige, for alle nye Rørelser let modtagelige Aand, hans medfødte gode Wiener-Humør, hans Sprogkyndighed og Lethed i Omgangformer, hans Evner som Forhandlingsleder, hans Anlæg for i faa Ord at sammenfatte en Diskussions Resultater og for i Nødsfald at formulere et Kompromisforslag, hvorom alle eller de fleste kunde samles, — alle disse Egenskaber fik her Lejlighed til fuld Udfoldelse og sikrede ham fra alle Sider Anerkendelse som en af de — for ikke at sige den første blandt de — ledende Kræfter indenfor denne Organisation. Dertil bidrog ogsaa, at han med sit liberalt-radikale, kosmopolitisk farvede Livssyn syntes kemisk fri for preussisk Bureaukratisme eller altsk Chauvinisme. Det maatte derfor hos alle hans Venner udenfor Tyskland gøre et smerteligt Indtryk og virke højst overraskende i Verdenskrigens første Dage at se ham optræde som Medunderskriver af det bekendte Opraab: »Es ist nicht wahr!« — ligesom man maatte staa ganske uforstaaende overfor de ret anmassende pangermanske Fantasterier i hans Skrift om et mellemeuropæisk Forbund — saa meget mere, som forskellige af hans Venner kort forinden havde modtaget personlige Vidnesbyrd om hans levende Interesse for at skabe Belingelser for en Genoplivelse af den internationale kriminalistiske Forening efter Krigen. Man maatte i første Øjeblik føle en stærk Indignation over, at netop denne Mand, hvem alt sligt skulde synes saa fjernt, lod sig rive med til dette. Nu, hvor han er gaaet bort, føler

jeg dog ikke Trang til at gaa i Rette med ham for det — snarere til at advare mod en overilet Dom. Vi, som ikke har levet i Tyskland under hin bevægede Tid, har sikkert vanskeligt ved at fatte Magten af den Suggestion, som den Stemningsbølge udøvede, der — tildels baseret paa Fortielser og Forvrængning af Kendsgerninger fra de ledendes Side — gik hen over Folket; en Suggestion saa stærk, at jo kun ganske enkelte af de dog sikkert mange brave og ellers fordomsfri Mænd i Tyskland, havde Klar-syn og Mod til at trodse den. Og var v. Liszt end ellers klartseende og fordomsfri nok, saa var han paa den anden Side af et næsten sydlandsk letbevægeligt og impulsivt Temperament, stærkt modtagelig for Paavirkning og tilbøjelig til at handle hurtigt og uden lang Overvejelse. Jeg har dog nogen Grund til at tro, at han senere folte sig adskilligt trykket af denne sin Optræden i Krigens første Tid. Og jeg har den sikre Overbevisning, at han, selv om han som Tysk vel maatte finde, at hans Land var blevet haardt behandlet af den sejrende Fjende, vilde være den første til at række Haanden ud til Forsoning uden enhver Bagtanke.

I det personlige Samkvem — som Menneske — var v. Liszt, i alt Fald naar man havde forstaaet det i hans Væsen, som ved første Indtryk kunde virke lidt fremmed paa en Nordbo, i høj Grad vindende. Man folte hurtigt, at man for sig havde en Mand, der, skønt intensivt, indtil Rastløshed optaget af sit Arbejde og sine Ideer, havde et varmt Hjerte, følsomt og taknemmeligt for hvert Tegn paa Venskab og altid parat til at gengælde dette ikke blot med hjertelige Ord, men ved utrættelig Hjælpsomhed, naar Raad eller Oplysning søgtes, og, hvor Lejligheden bød sig, ved en storstilet Gæstfrihed. Ingen kunde tvivle om, at det var ud fra en ægte menneskelig Solidaritetsfølelse, at denne af sin daglige Gerning saa opfyldte Mand altid havde Tid og Kræfter tilovers, naar Talen var om at

skabe Samarbejde mellem Mænd af de forskelligste Nationer og derigennem mellem Folkene selv. Dette bør mindes og derfor nu ved hans Grav den Misstemning være glemt, som mange følte ved hans Optræden under Verdenskrigens første Tid.
